

הצעת התקציב והצעת חוק ההסדרים :2010-2009

עדיין לא חוזרים לרמה התקציבית של תחילת העשור

1.7.2009

תזכורת: עשור רב-מהפכים

התקציב לשנים 2009-2010 מוגש בסופו של עשור רב-מהפכים:

שנת 2000 הצטיינה בצמיחה גבוהה (9%), בעיקר בזכות מכירתן לבעלי הון אמריקניים של חברות סטארט-אפ ישראליות בתחום ההיי-טק. אולם אז התפוגגה בועת ההיי-טק בעולם. חמור מכך, בסוף 2000 פרצה האינתיפאדה השנייה. בעוד שהעולם הרחב התאושש עד מהרה ממשבר ההיי-טק, ישראל שקעה לשלוש שנים של מיתון כבד.

המיתון צימצם את הכנסות המדינה ממסים ואילו האינתיפאדה הובילה להגדלה של תקציב הביטחון. התוצאה – קיצוצים תקציביים חסרי תקדים בסכום מצטבר של כ-65 מיליארד ש"ח בתוך שלוש שנים, שפגעו בכל השירותים החברתיים – ביטחון סוציאלי, חינוך, השכלה גבוהה, בריאות, רווחה, דיור, שירותי הרשויות המקומיות.

במחצית השנייה של 2003 החל המשק לצמוח מחדש: מאז ועד סוף 2008 נרשמו שיעורי צמיחה שנתיים של יותר מ-5%.

תזכורת: הצמיחה היטיבה במיוחד עם חלק מהישראלים

הצמיחה לא הובילה להחזרת הסכומים שקוצצו ובוודאי שלא להגדלת ההשקעה בשירותים החברתיים. הממשלה דבקה במדיניות של צמצום תקציבי, כדי להגדיל את האשראי העומד לרשות בעלי ההון. הממשלה סייעה עוד לבעלי הון על ידי הפרטת קרנות הפנסיה והפניית החיסכון הפנסיוני לשוק ההון. לבסוף, הממשלה החליטה ב-2002 על הפחתת מסים בשנים 2003-2010, שהיטיבה בעיקר עם בעלי חברות ועם בעלי הכנסות גבוהות.

באשר לעובדים, חלקם בעוגת ההכנסה הלאומית ירד – בה בשעה שחלקם של המעסיקים עלה. אמנם, השכר בכל העשירונים עלה, אך הוא גדל במיוחד אצל העשירונים הגבוהים.

כך, במהלך העשור האחרון הפסיד רוב הציבור בשתי חזיתות: מצד אחד הוא סבל מקיצוצים כבדים בשירותים החברתיים ומצד שני הגידול הצנוע בשכר לא הספיק כדי לכסות על העלות הגוברת של שירותים ממשלתיים שבעבר ניתנו חינם אין כסף או בעלות סמלית.

העשירונים העליונים, לעומת זאת, יכלו להסתייע בשירותים פרטיים שאת עלותם הם יכולים לשלם הודות לעלייה בשכרם ולהפחתת המסים.

עתה בא המשבר החדש ומחזיר את הגלגל לאחור

בסוף 2008 הגיע לארץ המשבר הכלכלי העולמי – ושוב אנו מוצאים עצמנו במצב דומה לזה של 2003-2001: מיתון כלכלי וירידה בהכנסות ממסים.

כיום, שלא כמו ב-2003-2001, עומדות לרשות הממשלה מספר חלופות: היא יכולה לדחות או לבטל את המשך יישום הפחתת המסים שהונהגה ב-2003 והמיטיבה בעיקר עם בעלי ההכנסות הגבוהות: אלה ממילא נהנו מאוד משנות הצמיחה 2003-2008; והיא יכולה לקצץ את תקציב הביטחון, משום שאין צורך דחוף כדוגמת האינתיפאדה.

בכל זאת החליטה הממשלה להגיב כפי שהגיבה ב-2003-2001: היא נחושה להשלים את מהלך הפחתת המסים, היא מגדילה את תקציב הביטחון – על חשבון השירותים החברתיים.

על נתוני תקציב 2009 ו-2010

הצעת התקציב לשנים 2009 ו-2010 מצביעה על גידול בהוצאות הממשלה. בין השאר גדלה ההוצאה על שירותים חברתיים, תוצר של התחייבויות קואליציוניות (לדוגמא, קצבאות הילדים והזקנה) ושל הסכמים מקצועיים (לדוגמא, הסכם "אופק חדש" עם הסתדרות המורים).

עם זאת, מן הראוי להתייחס אל נתוני הגידול בזהירות, בגלל המועד המאוחר שבו יאושר התקציב – 15 ביולי, שבעה חודשים לאחר תחילת שנת התקציב. ניסיון העבר מלמד, שמשרדי ממשלה שונים מתקשים בביצוע התקציב כאשר הם מקבלים את האישור לכך בתאריך מאוחר.

סביר להניח כי כאשר יגיעו נתוני ביצוע התקציב של שנת 2009, בדו"ח שיגיש החשב הכללי במשרד האוצר במחצית הראשונה של 2010, נמצא כי חלק מן הכספים שאושרו כלל לא הוצאו. ובמלים אחרות, נמצא כי הגידול התקציבי בפועל היה קטן מזה שהכנסת תאשר ב-15 ביולי הקרוב.

מדיניות מס המרחיבה פערים

הפחתת מסים כאידיאולוגיה

המשבר הפיננסי-כלכלי הנוכחי הוביל להצטמקות הפעילות במשק ולירידה בהכנסות המדינה ממסים. למרות זאת דבקה הממשלה במדיניות הפחתת המסים.

הפחתת המסים שהונהגה ב-2003 ויישומה מתפרס על פני השנים 2003-2010, הובילה להפסד הכנסות מצטבר בסך של 38.9 מיליארד ש"ח לקופת המדינה.

יש ישראלים שנהנו מאוד מהפחתת המסים: בעוד שמרבית הישראלים זכו בתוספת שנתית של כמה אלפי שקלים, שכירים בעשירון העליון זכו בתוספת שנתית של כ-41,000 ש"ח ושכירים במאון העליון – בכ-78,000 ש"ח.

הפחתות והעלאות מסים

2010-2002

השפעה מצטברת לעומת שנת 2001, במיליארדי ש"ח

2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	
-38.9	-35.9	-33.0	-29.3	-24.5	-17.2	-11.7	-3.6	0.0	סך הפחתת המסים
-34.8	-31.8	-29.6	-26.4	-22.5	-16.0	-10.9	-3.6	0.0	1. מסים ממשלתיים
-21.0	-18.5	-16.9	-14.7	-13.7	-11.5	-7.7	-3.6	0.0	א. מס הכנסה על יחידים
-4.9	-4.4	-4.0	-3.1	-2.2	-0.8	-0.4	0.0	0.0	ב. מס חברות
-4.1	-4.1	-3.4	-2.9	-2.0	-1.2	-0.8	0.0	0.0	2. ביטוח לאומי
17.3	16.6	15.7	14.9	14.3	12.8	11.8	8.4	3.6	סך העלאת מסים
14.5	13.8	12.9	12.1	11.5	10.0	9.0	5.6	2.2	1. מסים ממשלתיים
-21.7	-19.3	-17.4	-14.4	-10.2	-4.5	0.1	4.8	3.6	סך השפעה נטו
-20.3	-18.0	-16.7	-14.3	-11.0	-6.0	-1.9	2.0	2.2	1. סה"כ מסים ממשלתיים
-1.3	-1.3	-0.6	-0.1	0.8	1.6	2.0	2.8	1.4	2. ביטוח לאומי

הפחתת מסים נוספת, 2011-2016

עתה באה הצעת התקציב לשנים 2009-2010 ומבקשת להפחית עוד את המסים בשנים 2011-2016.

בדיקה שערכנו מעלה, כי ההפחתה המתוכננת של מס הכנסה (ללא דמי בריאות וביטוח לאומי) לא תוסיף ולו שקל אחד לישראלים המשתכרים עד השכר הממוצע (שלושה-רבעים מכלל השכירים בישראל);

לעומת זאת, שכירים המשתכרים יותר מהשכר הממוצע יזכו לתוספות משמעותיות:

פי 2 מהשכר הממוצע - תוספת שנתית של 1,597 ש"ח;

פי 4 מהשכר הממוצע - תוספת שנתית של 8,804 ש"ח;

פי 6 מהשכר הממוצע – תוספת שנתית של 17,381 ש"ח.

כל זאת בנוסף על התוספות להן זכו בשל הפחתת המסים בשנים 2003-2010.

תוספת מצטברת להכנסה השנתית של שכיר בעקבות הפחתת

מס הכנסה, בניכוי נקודות זיכוי לגבר

בש"ח, יחסית לשכר הממוצע בשנת 2002

סך התוספת השנתית 2016-2002	תוספת להכנסה 2016-2010	תוספת להכנסה 2010-2002	
6,119	0	6,119	75% מהשכר הממוצע
9,549	0	9,549	שכר ממוצע
26,585	3,174	23,411	פעמיים שכר ממוצע
65,363	12,217	53,145	4 פעמים שכר ממוצע
97,626	20,794	76,832	6 פעמים שכר ממוצע

גם את מס החברות יורידו

גם את מס החברות מבקשת הממשלה להוריד, מ-26% ב-2009 ל-18% ב-2015.

זהו ניסיון של ישראל לחקות ארצות כדוגמת אירלנד או מזרח אירופה, המנסות למשוך משקיעים באמצעות מסים נמוכים.

מדובר במרוץ אל התחתית, שספק אם יצליח. עדיף היה לגבות את המס, להשקיע את תקבוליו בחינוך ובהשכלה גבוהה ולמשוך משקיעים באמצעות כוח עבודה משכיל – ולא באמצעות מיסוי נמוך, היכול להניב רווח לרגע אך לא צמיחה בת קיימא לטווח הארוך.

מהפך במדיניות המיסוי: הנטל עובר מבעלי הכנסות גבוהות אל המעמד הבינוני והנמוך

בגלל הפחתת המסים שהונהגה ב-2003, צפויה קופת האוצר להפסיד ב-2009 סכום של 4.2 מיליארד ש"ח.

כדי לכסות על ההפסד, מציעה הממשלה להעלות את המסים העקיפים (מע"מ, בעיקר) בסכום של 3.6 מיליארד ש"ח.

מסים ישירים נחשבים לפרוגרסיביים, משום שבעלי הכנסות גבוהות משלמים יותר מבעלי הכנסות נמוכות.

מסים עקיפים נחשבים לרגרסיביים, משום שכולם משלמים סכום זהה על אותו המוצר – אלא שמשקלו של הסכום גדול יותר אצל בעלי הכנסה נמוכה.

מהפך היסטורי: ב-2010 – המסים העקיפים יעקפו את המסים הישירים

כתוצאה מהמדיניות האנטי-שוויונית (הפחתה של המסים הישירים והעלאה של המסים העקיפים) – משרד האוצר צופה כי בשנת 2010, הכנסות המדינה ממסים עקיפים (93.3 מיליארד ש"ח) יהיו גבוהות יותר מהכנסות המדינה ממסים ישירים (85.1 מיליארד ש"ח).

(ובמונחי תמ"ג - 12% תמ"ג לעומת 10.9% תמ"ג).

מדובר במהפך היסטורי: לפחות בשני העשורים האחרונים, ההכנסות ממסים ישירים היו תמיד גבוהות מן ההכנסות ממסים עקיפים.

המיסוי בישראל – מן הפחות שוויוניים במערב

עוד לפני השינויים המוצעים, מערכת המיסוי הישראלית היתה מן הפחות שוויוניות במערב (ארצות ה-OECD). לפי נתונים של מינהל הכנסות המדינה, שיעור המסים הישירים בישראל היה מן הנמוכים ביותר ושיעור המסים העקיפים - מן הגבוהים ביותר.

שינויי החקיקה המועלים במסגרת הצעת התקציב והצעת חוק ההסדרים לשנים 2009-2010 מבטיחים מערכת מיסוי שתרחיב פערים גם בעשור הבא.

תקציב הביטחון

למרות המשבר הכלכלי, תקציב הביטחון גדל

במצב של משבר כלכלי עולמי, כאשר הכנסות המדינה ממסים קטנות, יש צורך לקצץ בהוצאה הממשלתית. ואכן, הצעת התקציב מלמדת על קיצוץ רוחבי בכל המשרדים האזרחיים. משרד האוצר הציע לקצץ גם את תקציב הביטחון, אולם כבר במו"מ להרכבת הממשלה הסכימו שתי המפלגות הגדולות דווקא על הגדלה של תקציב הביטחון.

תקציב הביטחון יגדל בשנתיים 2009-2010, בעיקר בגלל ההוצאה הגדולה על מבצע "עופרת יצוקה" – 3.7 מיליארד ש"ח ב-2009 ו-1.12 מיליארד ש"ח ב-2010 (במחירים שוטפים).

תקציב הביטחון יגדל עוד בעקבות המלצת ועדת ברודט משנת 2007, להגדיל את תקציב הביטחון בסכום כולל של 46 מיליארד ש"ח בשנים 2008-2017.

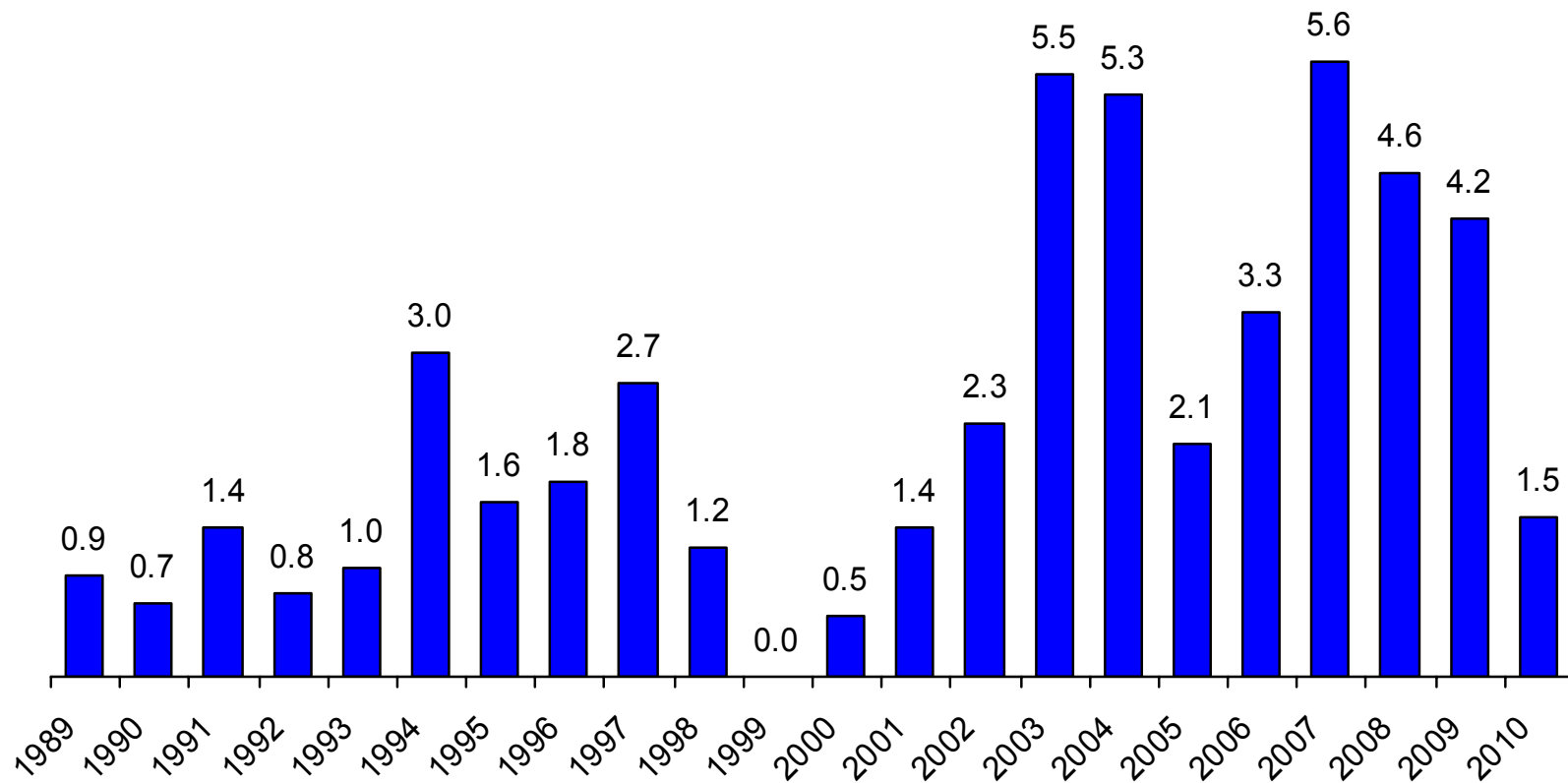
תקציב הביטחון והיעדרו של הסדר מדיני עם הפלסטינים

ישראל משלמת מחיר יקר על היעדרו של הסדר מדיני עם הפלסטינים. בשני העשורים האחרונים התרחשו שתי אינתיפאדות, התנתקות מרצועת עזה והתקפה על עזה. בנוסף התרחשה מלחמת לבנון השנייה, שגם לה יש קשר עקיף לסכסוך הישראלי-פלסטיני.

בעשרים ואחת השנים שבין 1989 ל-2009 קיבל משרד הביטחון תוספות ייחודיות (מעבר לתקציב הרגיל) בגין המלחמות והמבצעים הנ"ל בסך כולל של 50 מיליארד ₪ לערך.

תוספות לתקציב הביטחון שיוחסו במפורש לעימות הישראלי-פלסטיני ולמלחמת לבנון השנייה, 1989–2010

במיליארדי שקלים, במחירי 2008

**תקצוב השירותים הציבוריים
עדיין לא חוזר
לרמתו בתחילת העשור**

להוציא הביטחון – כל המערכות הציבוריות ידעו משבר תקצוב

הקיצוצים התקציביים הגדולים של השנים 2001-2003 יצרו משבר תקצוב בכל המערכות הציבוריות בישראל, להוציא מערכת הביטחון.

כפי שנראה להלן, הוצאות הממשלה, ובעיקר ההוצאות על שירותים חברתיים לא יחזרו גם ב-2009 לרמתן ב-2001.

במרבית התחומים, הצעת התקציב לשנים 2009-2010 אינה מבטיחה שיפור משמעותי.

כיצד מתמודדים עם הקיצוצים?

הקיצוצים הבלתי-פוסקים גורמים לפגיעה ארוכת-טווח בשירותים החברתיים.

כדי להתמודד עם המשבר, בוחרת המערכת הציבורית באחת או יותר משלוש דרכים עיקריות:

- צמצום שירותים – למשל, פחות שעות לימוד בבתי הספר; פחות ספרים ומעבדות באוניברסיטאות.
- צמצום עלויות – בעיקר דרך העסקת עובדים באמצעות חברות כוח אדם, קבלני שירותים או קבלני כוח אדם. למשל – אחיות בתי הספר.
- הצעת שירותים "ייחודיים" לבעלי אמצעים – למשל, "חינוך אפור" לבני/ות משפחות מבוססות; שר"פ לחולים מבוססים; ביטוחים משלימים; וכיו"ב. שירותים ייחודיים אלה מערערים את האופי הציבורי והאוניברסלי של שירותי החינוך, ההשכלה, הבריאות, הביטוח הסוציאלי והרווחה.

שחיקה בהוצאה הממשלתית לנפש, 2001 - 2010

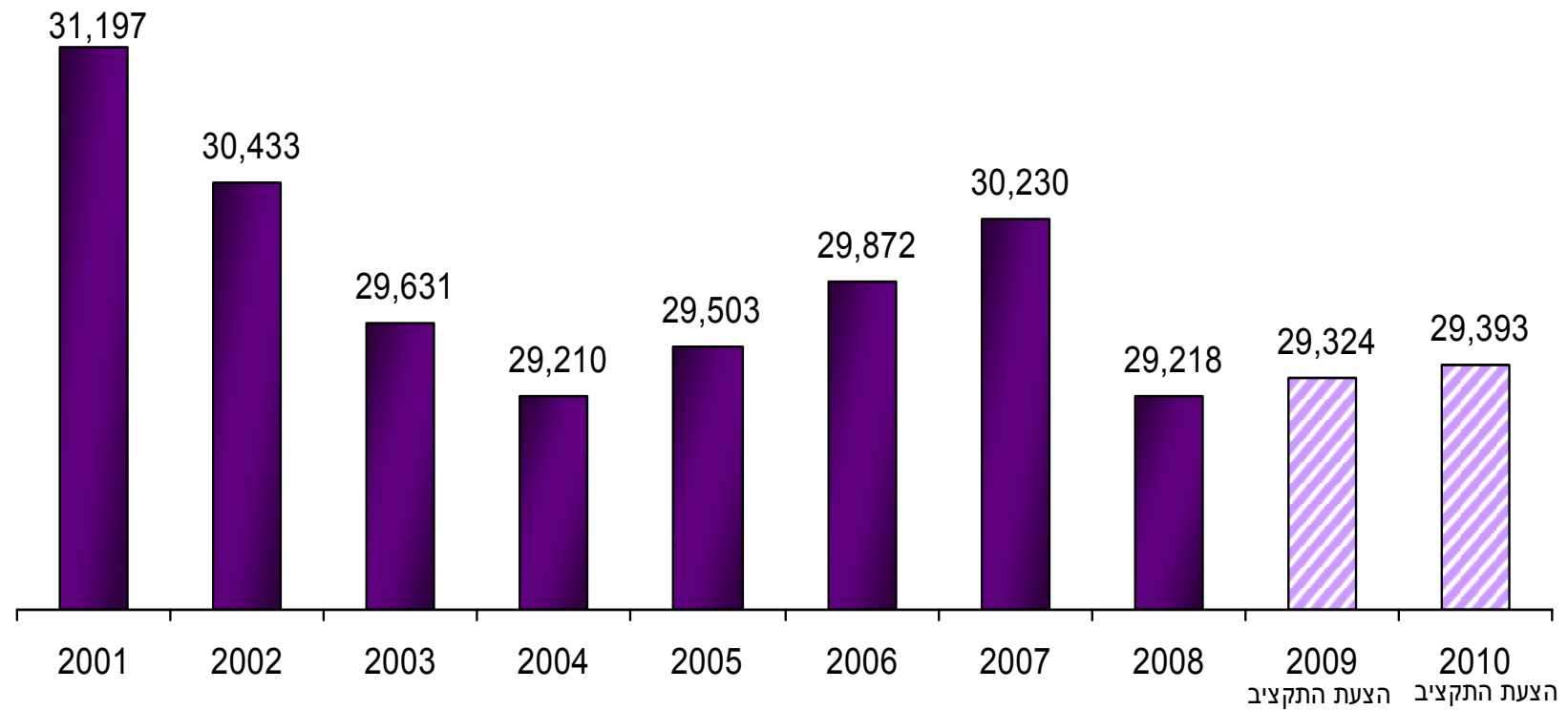
תקציב המדינה*, בחישוב לנפש, קטן בסוף העשור משהיה בתחילתו.
ב-2001, התקציב לנפש היה 31,197 ₪;
ב-2004 הוא ירד לשפל של 29,210 ש"ח;
לאחר גידול מסוים ב-2005-2007, הוא שב וירד ב-2008 לרמתו ב-2004;
בשנתיים הקרובות, 2009-2010, צפוי התקציב לנפש לגדול מעט.
זאת, רק במידה והתקציב אכן יבוצע במלואו – דבר שאינו סביר, לפחות
ב-2009, עקב המועד המאוחר שבו יאושר התקציב.

• אילו ביקשה הממשלה לשמור על רמת ההוצאה לנפש של 2001, היה
תקציב ההוצאות הממשלתי ב-2009 עומד על 234 מיליארד ₪; בפועל הוא
יעמוד על 220 מיליארד ₪.

* התקציב הרגיל, ללא החזר חובות.

ההוצאה הממשלתית לנפש, 2001 – 2010

בש"ח, במחירי 2008

ההוצאה החברתית לנפש, 2001-2010: עשור של קיצוצים שעדיין לא הוחזרו

בשנים 2009-2010 צפוי גידול בהוצאה החברתית.

עם זאת, בחישוב לנפש, תהיה הוצאה זו עדיין קטנה בסוף העשור משהיתה בתחילתו:

ב-2001 עמדה ההוצאה החברתית לנפש על 11,770 ₪;

ב-2008 היא ירדה ל-11,006 ₪ לנפש;

ב-2009 היא צפויה לעמוד על 11,263 ₪ לנפש.

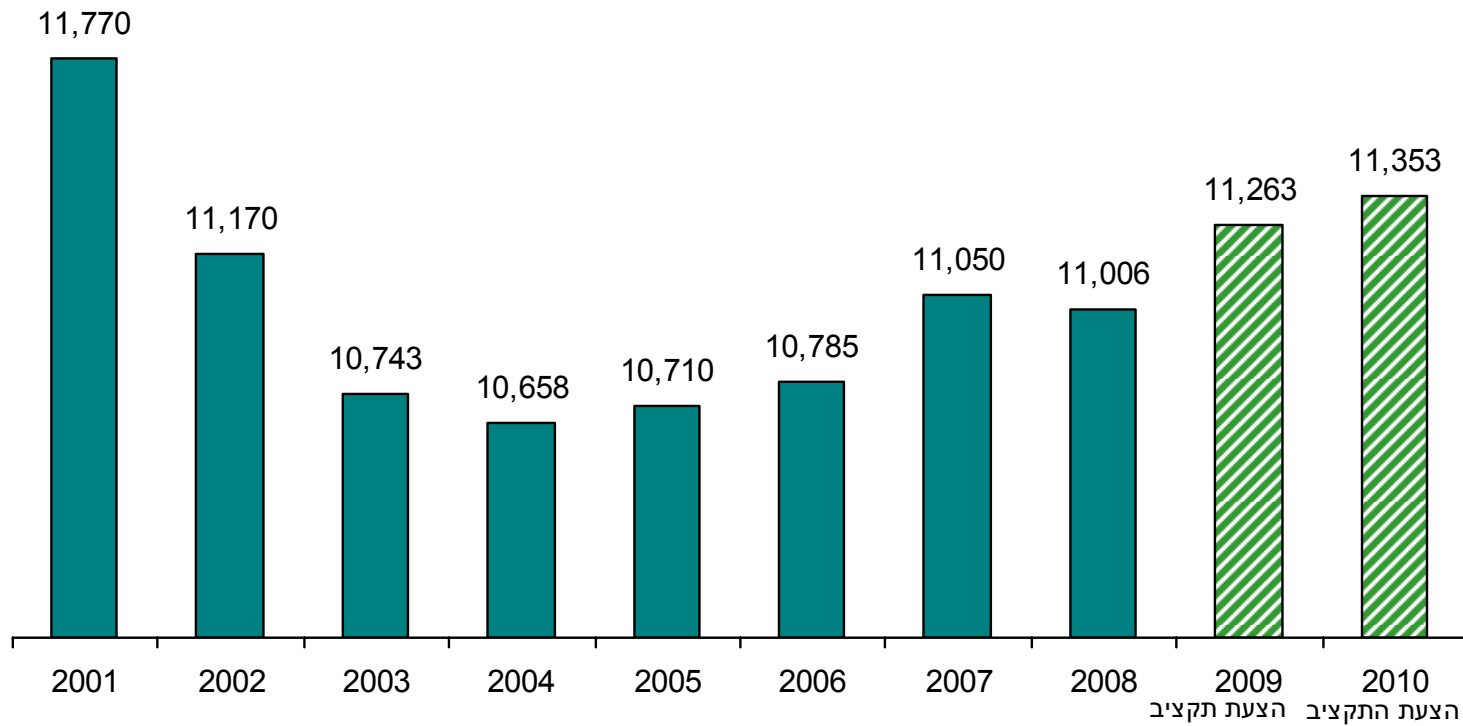
וב-2010 היא צפויה לעמוד על 11,353 ₪ לנפש.

זאת, רק במידה והתקציב אכן יבוצע במלואו – דבר שאינו מובטח.

- אילו ביקשה הממשלה לשמור על רמת ההוצאה החברתית לנפש של 2001, היה התקציב החברתי ב-2008 עומד על 86.8 מיליארד ₪; בפועל הוא עמד על 81.1 מיליארד ₪.

הוצאה חברתית לנפש, 2001 – 2010

בש"ח, במחירי 2008

שחיקה בתקציב שעות התקן לתלמיד, 2009 - 2001

ב-2008, תקציב שעות התקן, המממן את ההוראה*, בחישוב לתלמיד**, היה נמוך מזה של 2001 ב-9%.

זאת, לאחר שבמהלך העשור ידע תקציב שעות התקן 5 שנים של קיצוצים עמוקים עוד יותר.

בשנת 2009, בעקבות יישום שלב א' של הרפורמה בחינוך -"אופק חדש"- צפוי תקציב שעות התקן לתלמיד לעלות ולעמוד על 8,819 ₪ לשנה***.

סכום זה יהיה עדיין קטן ב-510 ש"ח מזה של 2001.

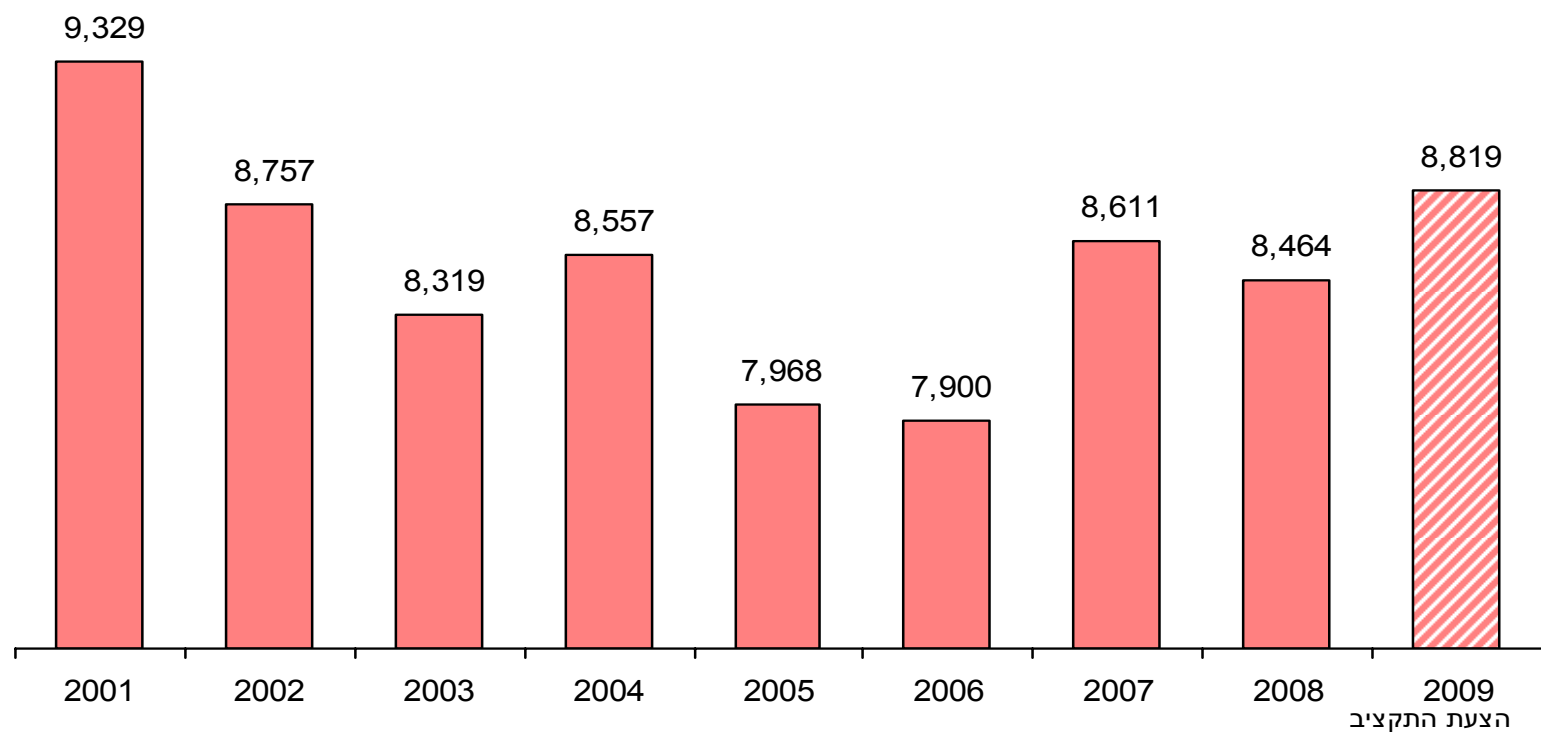
* בחינוך היסודי והתיכון, לא כולל חינוך מיוחד.

** הנתון הוא לכלל אוכלוסיית הילדים/ות והנערים/ות בגילאי 6-17.

*** בגלל העדר נתונים על אוכלוסיית הילדים/ות והנערים/ות לשנת 2010 לא ערכנו חישוב של תקציב שעות תקן לתלמיד.

תקציב שעות התקן לתלמיד, 2001 – 2009

בש"ח, במחירי 2008

שחיקה בתקציב הפיתוח של החינוך, 2010-2001

תקציב הפיתוח של משרד החינוך, המממן בנייה של מוסדות חינוך וכיתות לימוד, נשחק מאוד בעשור האחרון.

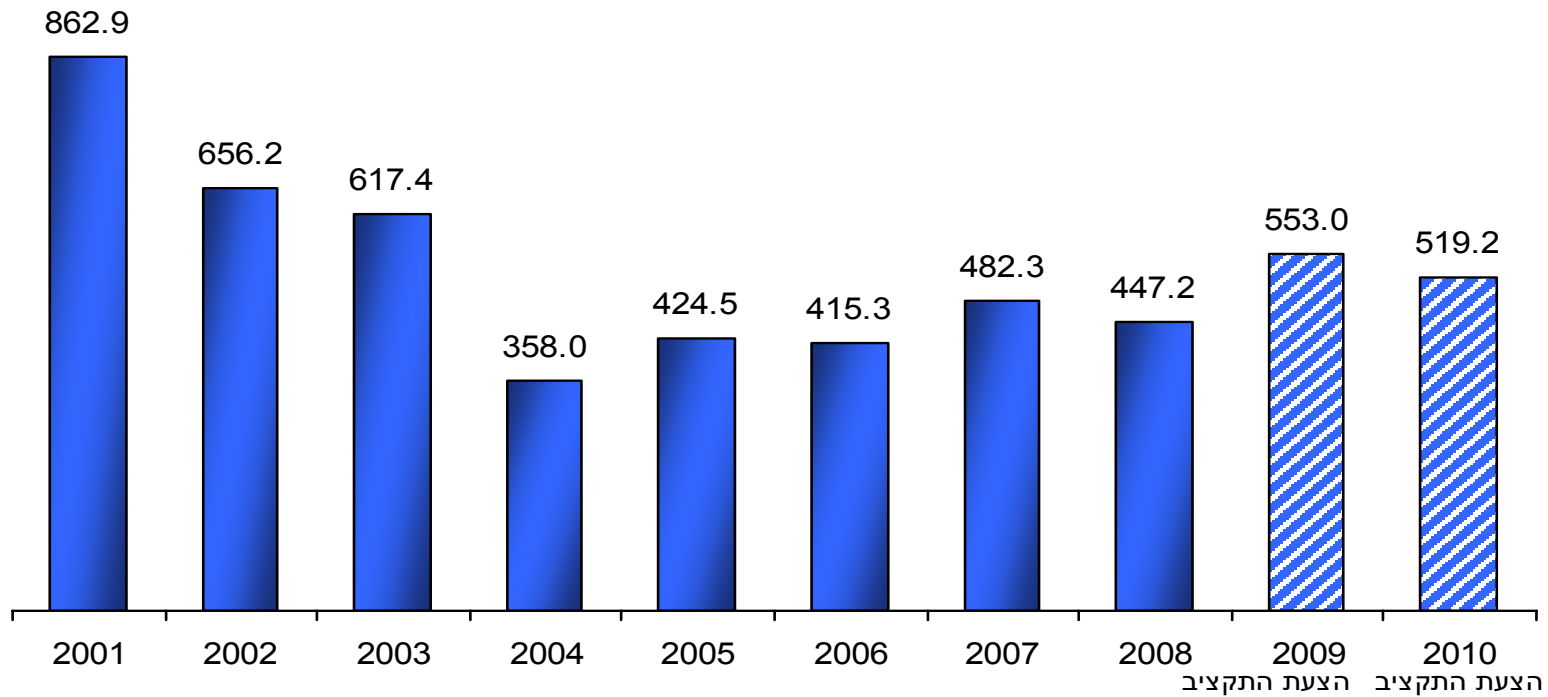
בין 2001 ל-2008 הצטמק תקציב הפיתוח של משרד החינוך בכמחצית (48%).

בשנים 2009-2010 צפוי תקציב הפיתוח לעלות ריאלית בכ- 20% ולעמוד על 536.1 מיליון ₪, בממוצע – סכום שיהיה עדיין נמוך משמעותית מזה של תחילת העשור.

זאת, בשעה שברחבי הארץ חסרות אלפי כיתות לימוד ובתי ספר רבים מתקשים לממש את חוק יום לימודים ארוך ואת הסכם "אופק חדש" בשל היעדר תשתיות ראויות.

תקציב הפיתוח בחינוך 2001 - 2010

במיליוני ₪, במחירי 2008

חוק ההסדרים מבטל שיפורים בחינוך

הצעת התקציב לשנים 2009-2010, לא זו בלבד שהיא מכלילה את תקציב החינוך במסגרת הקיצוץ הרחבי, היא גם דוחה יישומם של חוקים שנחקקו בתקווה לשדרג את מערכת החינוך:

- החלת חוק חינוך חובה חינם על גילאי 3-4 – הביצוע נדחה ל-2019;
- החלת חוק חינוך חובה חינם עד י"ב – הביצוע נדחה ל-2016;
- פיצול כיתות א' וב' – בוטל, בטענה שהסכם "אופק חדש" נותן מענה של שעות פרטניות ומייתר את הפיצול. בפועל, השעות הפרטניות מיועדות לתלמידים מתקשים בלבד ומיושמות באופן חלקי רק בבתי ספר בהם יש תשתיות מתאימות.

שחיקה בתקציב ההשכלה הגבוהה לסטודנט, 2009-2000

בין 2000 ל-2008 הצטמק תקציב ההשכלה הגבוהה, בחישוב לסטודנט, בכ-22%.

הדבר התבטא בצמצום מספר עוזרי ההוראה, כיתות גדולות יותר, פחות רכישות לספריות – וניסיונות להעלות באופן משמעותי את שכר הלימוד.

בכל אחת מהשנים 2009 ו-2010 מתוכנן גידול ריאלי ממוצע של 4.5% בתקציב ההשכלה הגבוהה.*

עדיין, בשנת 2009 יהיה התקציב הממשלתי להשכלה הגבוהה, בחישוב לנפש, נמוך ב-9,500 ש"ח משהיה בתחילת העשור.

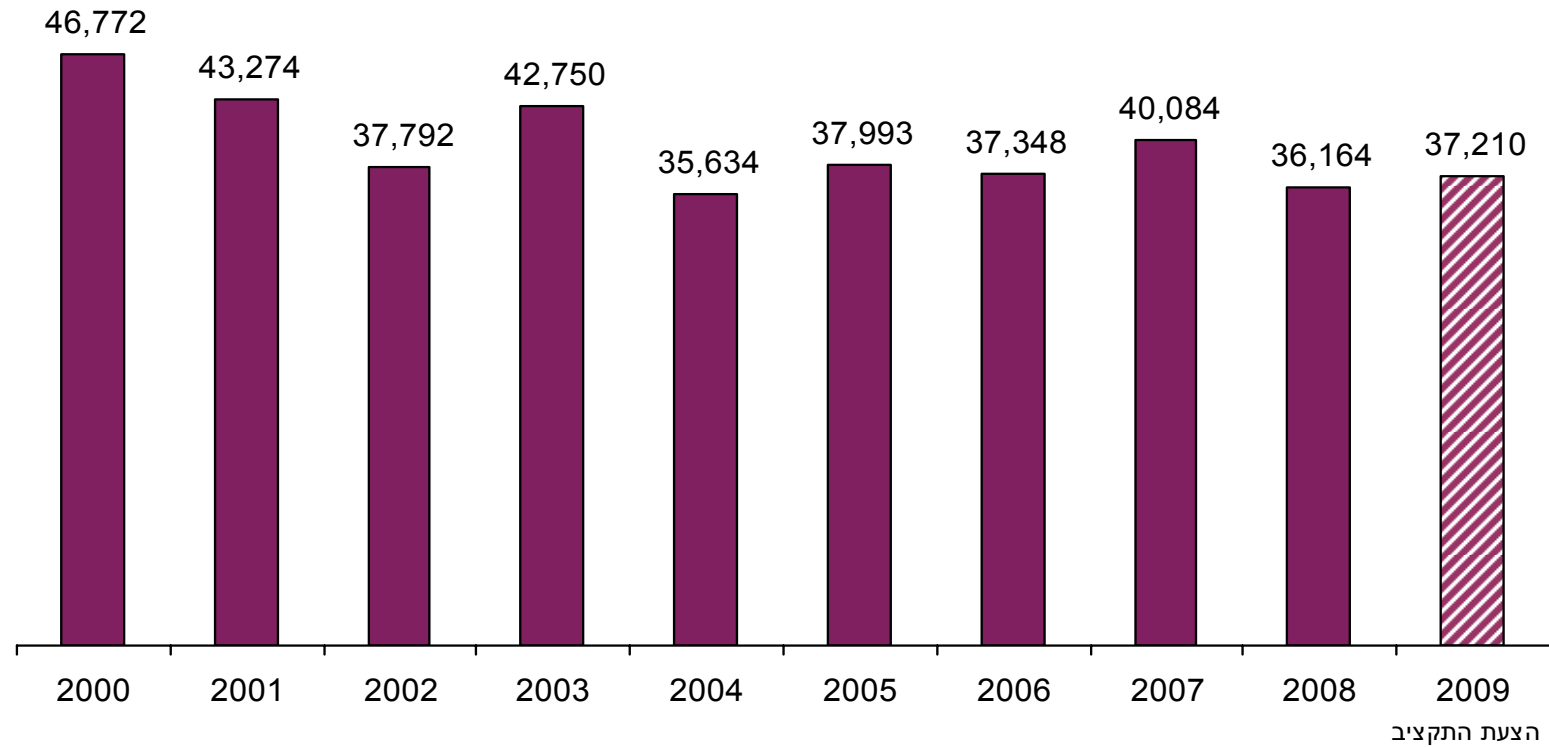
הקיצוצים שידע תקציב ההשכלה הגבוהה הם הרקע למשבר המתמשך באוניברסיטאות ובמכללות האקדמיות.

* בגלל העדר תחזית של אוכלוסיית הסטודנטים לשנת 2009/10 לא ערכנו חישוב של תקציב ההשכלה הגבוהה לנפש לשנה זו.

תקציב השכלה גבוהה, בחישוב לסטודנט,

2008/9 – 2000/01

בש"ח, במחירי 2008

שחיקה בתקציב הבריאות, 2009-2001

ב-2008, תקציב הבריאות לנפש מתוקננת (ללא תקציבי חוק ביטוח בריאות ממלכתי ופיתוח) עמד על 77% מערכו ב-2001.

ב-2009 צפוי התקציב לגדול במעט ולעמוד על 79% מערכו ב-2001.*

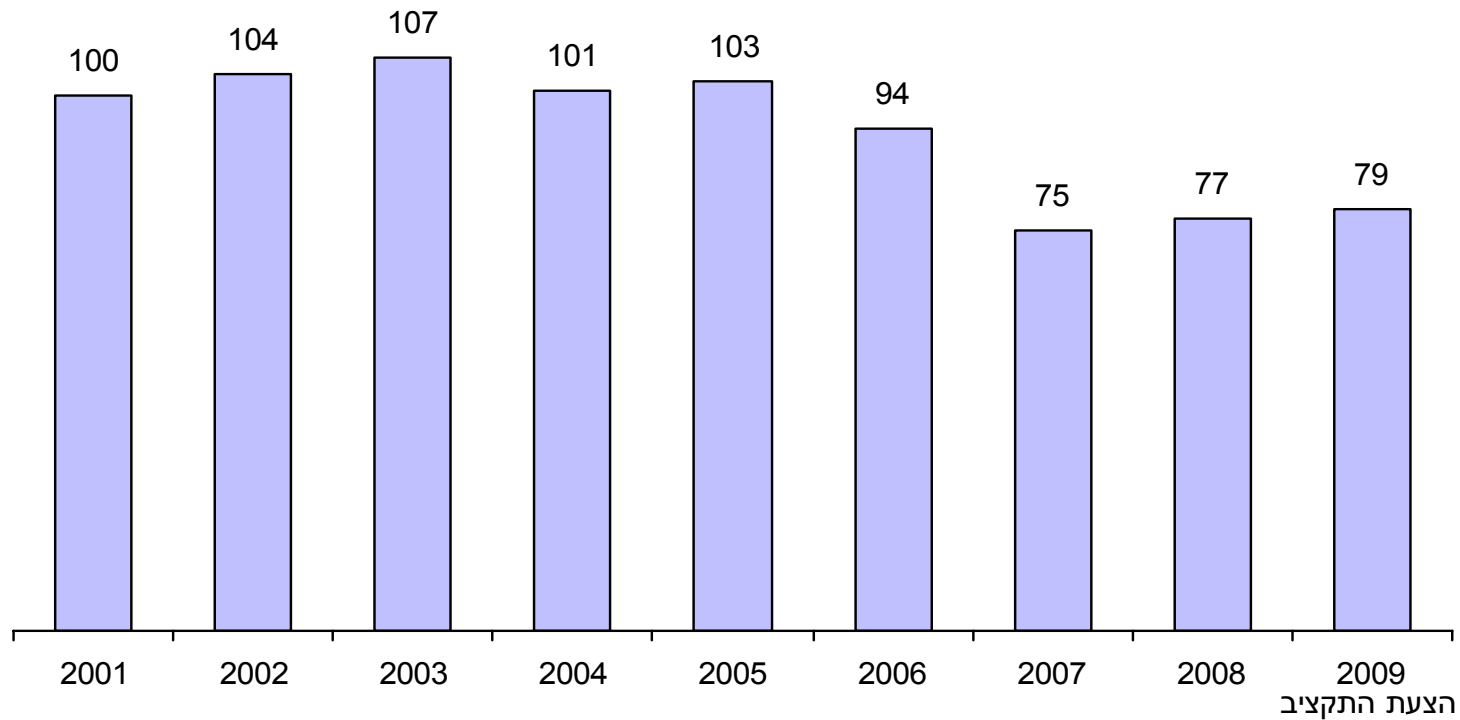
* בגלל העדר נתוני אוכלוסייה מתוקננת לשנת 2010 לא ערכנו חישוב של תקציב זה לשנת 2010.

תקציב הבריאות, 2001 – 2009

לנפש מתוקנת

לא כולל חוק ביטוח בריאות ממלכתי ותקציב פיתוח

באחוזים 100%=2001

שחיקה בתקציב הפיתוח של משרד הבריאות, 2010 - 2001

בין 2001 ל-2008 הצטמק תקציב הפיתוח של משרד הבריאות
בשליש לערך.

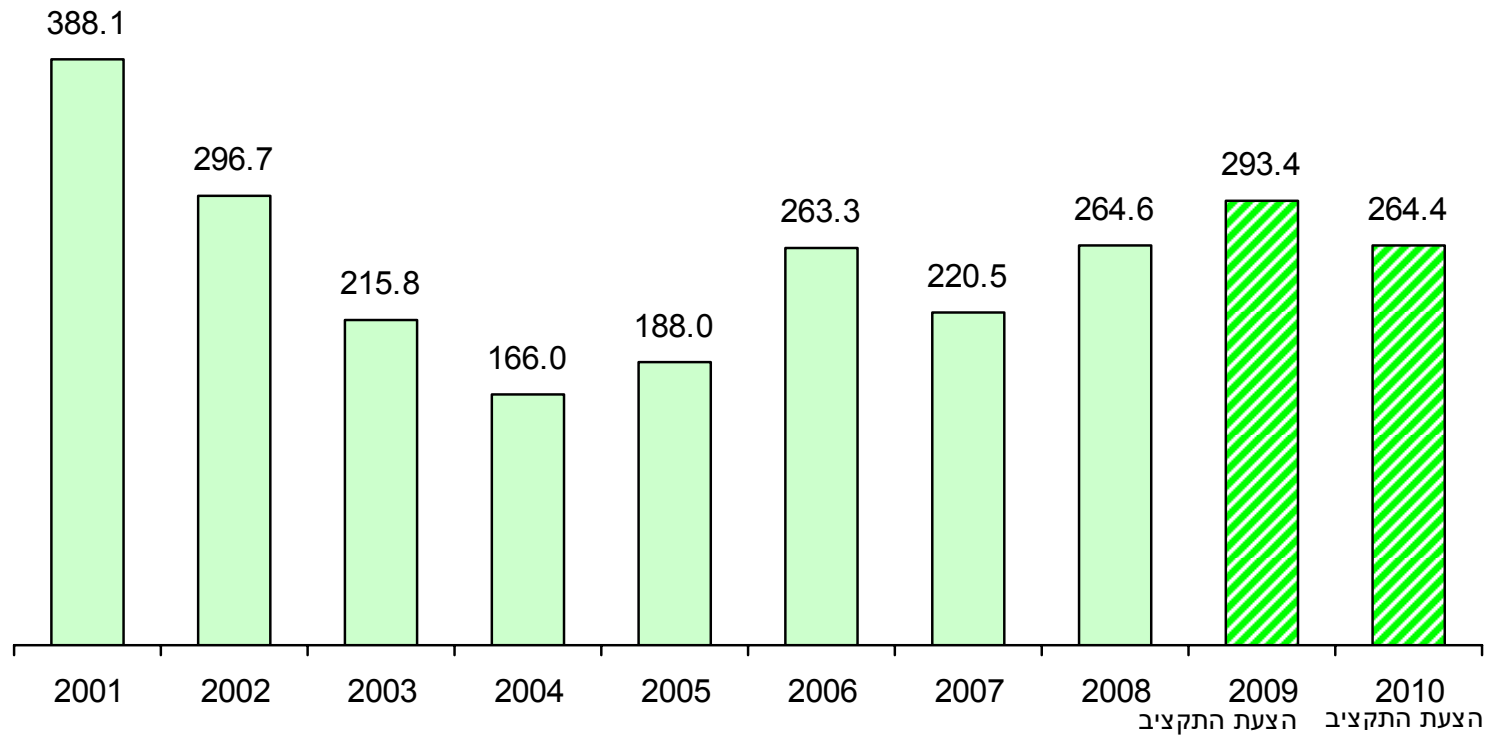
בשנים האחרונות ניתנו תוספות, אולם עדיין תקציב הפיתוח לא חזר לרמת
ההוצאה של תחילת העשור.

ב-2009 יוגדל מעט תקציב הפיתוח, אך ב-2010 הוא מתוכנן לרדת שוב
לרמתו ב-2008.

זאת, בשעה שבאזורים מסוימים, בעיקר בדרום הארץ, חסרים בתי חולים
ומיטות, ובשעה שבכל הארץ יש צורך בתחזוקת התשתיות.

תקציב הפיתוח בבריאות 2001 - 2010

במיליוני ₪, במחירי 2008

שחיקה בתקציב סל הבריאות של קופות החולים

חוק ביטוח בריאות ממלכתי משנת 1994 לא קבע מנגנון עדכון מלא של עלות סל שירותי הבריאות שנותנות קופות החולים. עלות הסל, על מנת שלא תישחק, יש לעדכנה בהתאם לכמה מדדים:

- הגידול באוכלוסייה והשינוי באחוז הזקנים בה;
- מדד תשומות הבריאות (עבודה, ציוד וחומרים);
- השיפורים הטכנולוגיים המתרחשים באופן שוטף.

הממשלה אינה תומכת בעדכון קבוע של עלות הסל, כי הדבר יחייב אותה להגדיל את חלקה במימון הסל. התוצאה: שחיקה בתקצוב סל הבריאות.

שני השקפים הבאים מראים מה היה תקציב הסל ב-2008 ומה הוא אמור היה להיות אילו הונהג עדכון קבוע מלא.

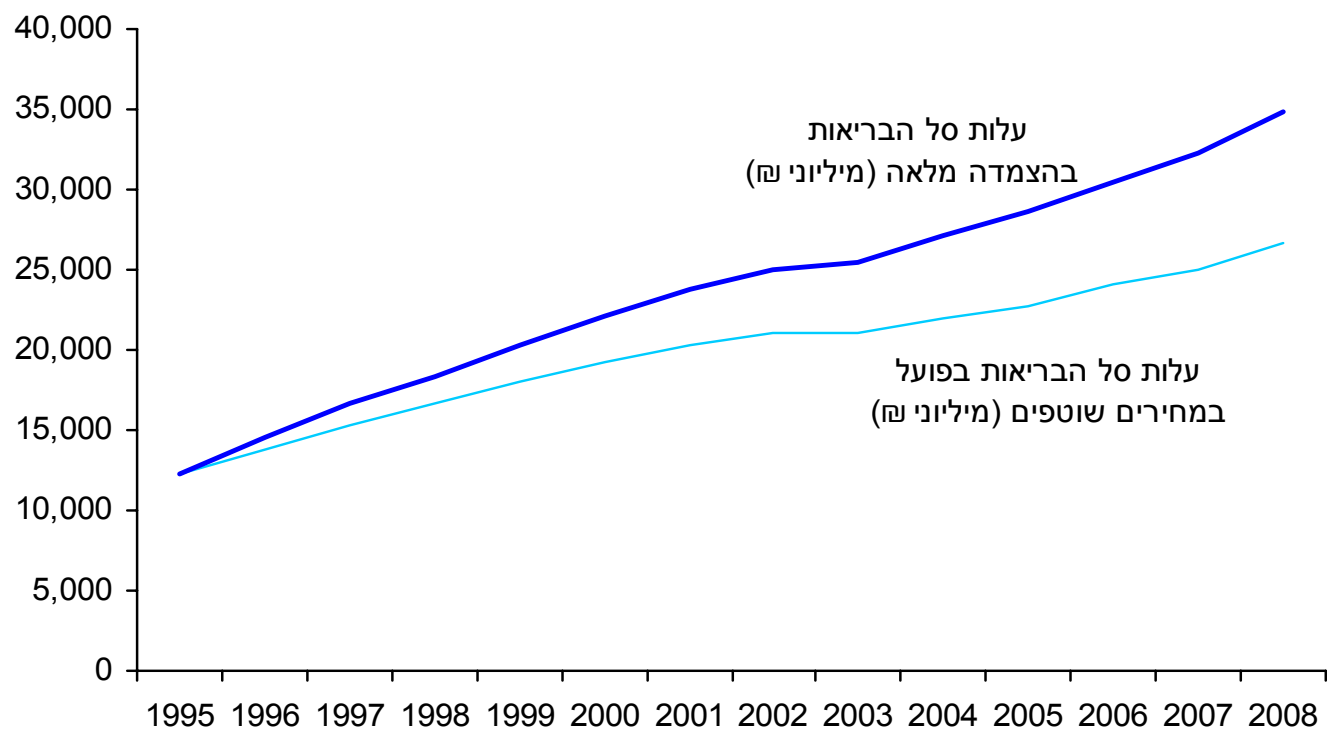
בשנתיים הקרובות, 2009-2010, ייערכו עדכונים בעלות הסל ובעקבות זאת צפוי צמצום בפער בין הרצוי למצוי.

עלות סל הבריאות, 1995 - 2008

עלות סל הבריאות לנפש מתוקנת בהצמדה מלאה (בש"ח)	עלות סל הבריאות לנפש מתוקנת בפועל (בש"ח)	עלות סל הבריאות בהצמדה מלאה (במיליוני ₪)	עלות סל הבריאות בפועל (במיליוני ₪, במחירים שוטפים)	שנה
2,352	2,352	12,244	12,244	1995
2,780	2,548	14,474	13,859	1996
3,197	2,722	16,643	15,358	1997
3,526	2,860	18,356	16,614	1998
3,913	3,011	20,371	18,008	1999
4,253	3,128	22,137	19,269	2000
4,557	3,198	23,724	20,268	2001
4,791	3,255	24,942	21,118	2002
4,901	3,185	25,514	21,135	2003
5,207	3,253	27,106	22,008	2004
5,495	3,302	28,604	22,768	2005
5,861	3,416	30,509	24,041	2006
6,199	3,474	32,267	24,946	2007
6,697	3,631	34,860	26,583	2008

עלות סל הבריאות, 1995-2008

במחירים שוטפים ובהצמדה מלאה

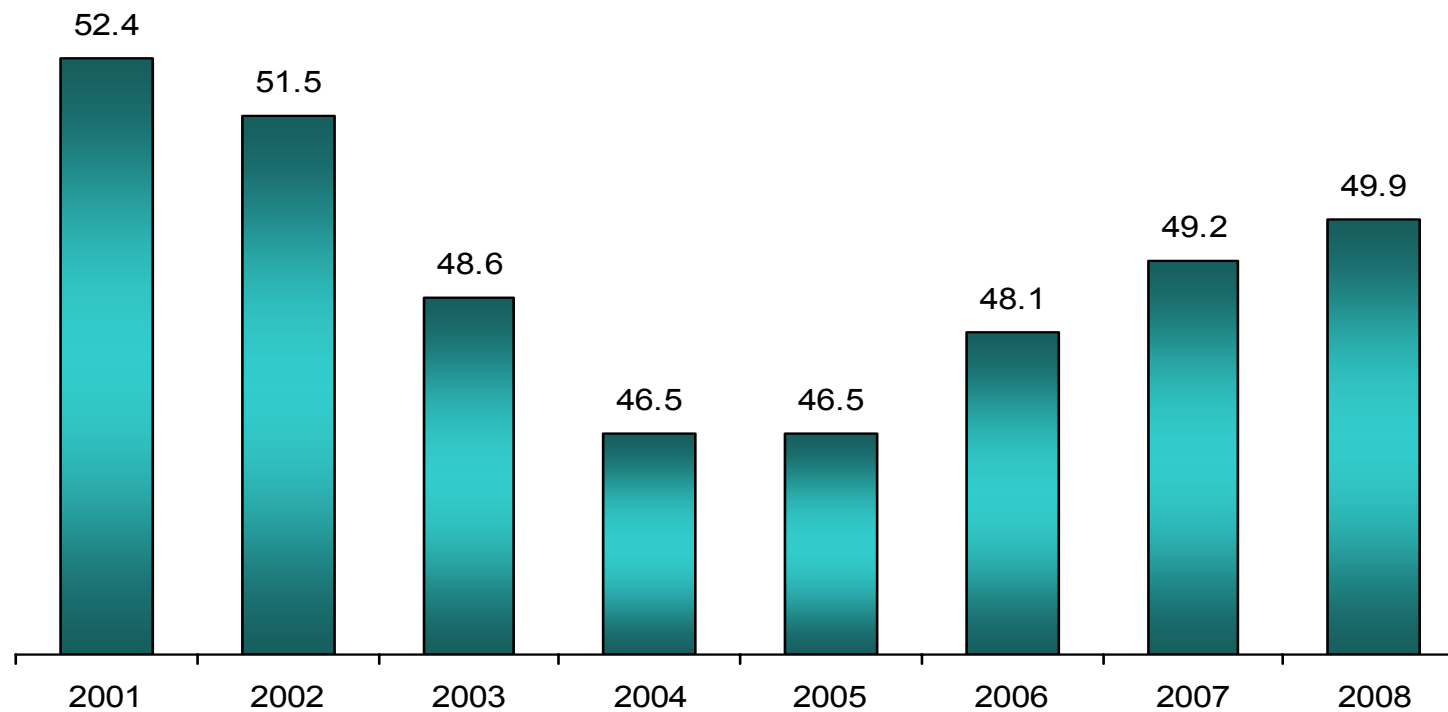
שחיקה בתשלומי המוסד לביטוח לאומי, 2008 - 2001

תשלומי המוסד לביטוח לאומי – כל מערך הקצבאות - קוצצו:
ב-2001 הם עמדו על 52.4 מיליארד ₪;
ב-2004-2005 הם עמדו על 46.5 מיליארד ₪;
ב-2008 הם עלו ל-49.9 מיליארד ₪.

במלים אחרות, ב-2008 קיבל ציבור מקבלי הגמלאות
2.3 מיליארד ₪ פחות משהיה מקבל לולא הקיצוצים וההקפאה של
הקצבאות (וזאת מבלי להביא בחשבון את הגידול בצרכים ובאוכלוסייה
במהלך שנים אלה).

תשלומי גמלאות הביטוח הלאומי 2001 – 2008

במיליארדי שקלים, במחירי 2008

חלקו של האוצר בתשלומי המוסד לביטוח לאומי

תשלומי המוסד לביטוח לאומי באים משני מקורות: האחד הוא תשלומי דמי ביטוח לאומי של התושבים, והשני הוא הקצבה מתקציב המדינה, המועברת ממשרד האוצר למוסד לביטוח לאומי.

- בשנת 2009, ההקצבה מתקציב המדינה צפויה לעמוד על 27.4 מיליארד ש"ח – גידול ריאלי של 8%;
- בשנת 2010 צפויה ההקצבה לקטון ולעמוד על 26.0 מיליארד ש"ח – ירידה ריאלית של 5%.

הצעת התקציב ל-2010-2009: הגדלת קצבת הזקנה

הצעת התקציב לשנים 2010-2009 כוללת הגדלה של קצבת הזקנה, בסכומים משתנים. למשל, מי שזכאי לקצבה בסיסית יקבל תוספות חודשיות כלהלן (במחירי 2009):

- 38 ש"ח החל באוגוסט 2009
- 31 ש"ח נוספים החל בינואר 2010
- 31 ש"ח נוספים החל בינואר 2011.

מי שזכאי גם להשלמת הכנסה מלאה, יקבל תוספות גדולות יותר: 49 ש"ח, 41 ש"ח ו-42 ש"ח, בהתאמה.

מדובר בצעד בכיוון הנכון, על אף שהתוספות עצמן הן קטנות.

הצעת התקציב ל-2009-2010: הגדלת קצבת הילדים

הצעת התקציב לשנים 2009-2010 כוללת הגדלה הדרגתית של קצבת הילדים, לילד שני, שלישי ורביעי. בסוף ההעלאה, קצבת הילדים לילדים אלה תעמוד על 259 ש"ח במקום על 159 ש"ח כיום – גידול של 100 ש"ח לילד.

אבל, כפי שניתן לראות בשקף הבא, אליה וקוץ בה:

שיפור בקצבת הילדים? אליה וקוץ בה

בצמוד להגדלת קצבת הילדים מציע משרד האוצר:

1. הפחתה של 100 ש"ח (דהיינו, מניעת ההגדלה) עבור כל ילד שלא קיבל את החיסונים. זהו צעד שיפגע בילדים חרדים ובדואים;
 2. הפחתה של 100 ש"ח (דהיינו, מניעת ההגדלה) עבור כל ילד שאינו מבקר באופן סדיר בבית ספר – צעד שיפגע בעיקר בילדים החיים ביישובים בדואיים בלתי מוכרים.
 3. במשפחות מרובות נשים, יספרו את הילדים לפי האב - צעד שיפגע באמהות בדואיות ובילדיהן.
- צריך לומר עוד, כי ההגדלה המוצעת בקצבת הילדים אינה משקפת דרך נאותה לקביעת מדיניות חברתית: לבד מאינטרסים קואליציוניים, אין שום הגיון בדרך בה בחרו הפוליטיקאים להגדיל את הקצבה.

גם ההשקעות הכלכליות של הממשלה נשחקו

הקיצוצים התכופים פגעו גם בתקציב הממשלתי להשקעות במשק:

ההשקעה הממשלתית בנכסים קבועים ירדה,
מ-14,159 מיליארד ₪ ב-2001 ל-11,342 מיליארד ₪ ב-2008.

חלקה של הממשלה במימון ההשקעה המקומית הגולמית ירד,
מ-11.2% ב-2000 ל-8.3% ב-2007.

השקעה מקומית גולמית בנכסים קבועים של המגזר הממשלתי, 2001-2008

במיליוני ₪, במחירי 2008

שנה	סך הכל	תשתיות	שירותים חברתיים	מינהל ואחר
2001	14,159	4,282	6,527	3,350
2002	14,377	4,282	6,215	3,880
2003	14,439	4,535	5,960	3,944
2004	12,245	3,487	5,639	3,119
2005	11,322	2,374	5,726	3,221
2006	11,109	2,325	5,691	3,092
2007	11,797	2,740	5,772	3,285
2008	11,342	2,662	5,816	2,864

ירידה רצופה בתקציב הממשלה לרשויות המקומיות

התקציב הממשלתי לרשויות המקומיות, שעיקרו מענקי איזון המסייעים לרשויות חלשות, נשחק גם הוא באופן משמעותי.

ב-2001 הוא עמד על 5.03 מיליארד ש"ח;

ב-2008 הוא ירד ל-4.15 מיליארד ש"ח;

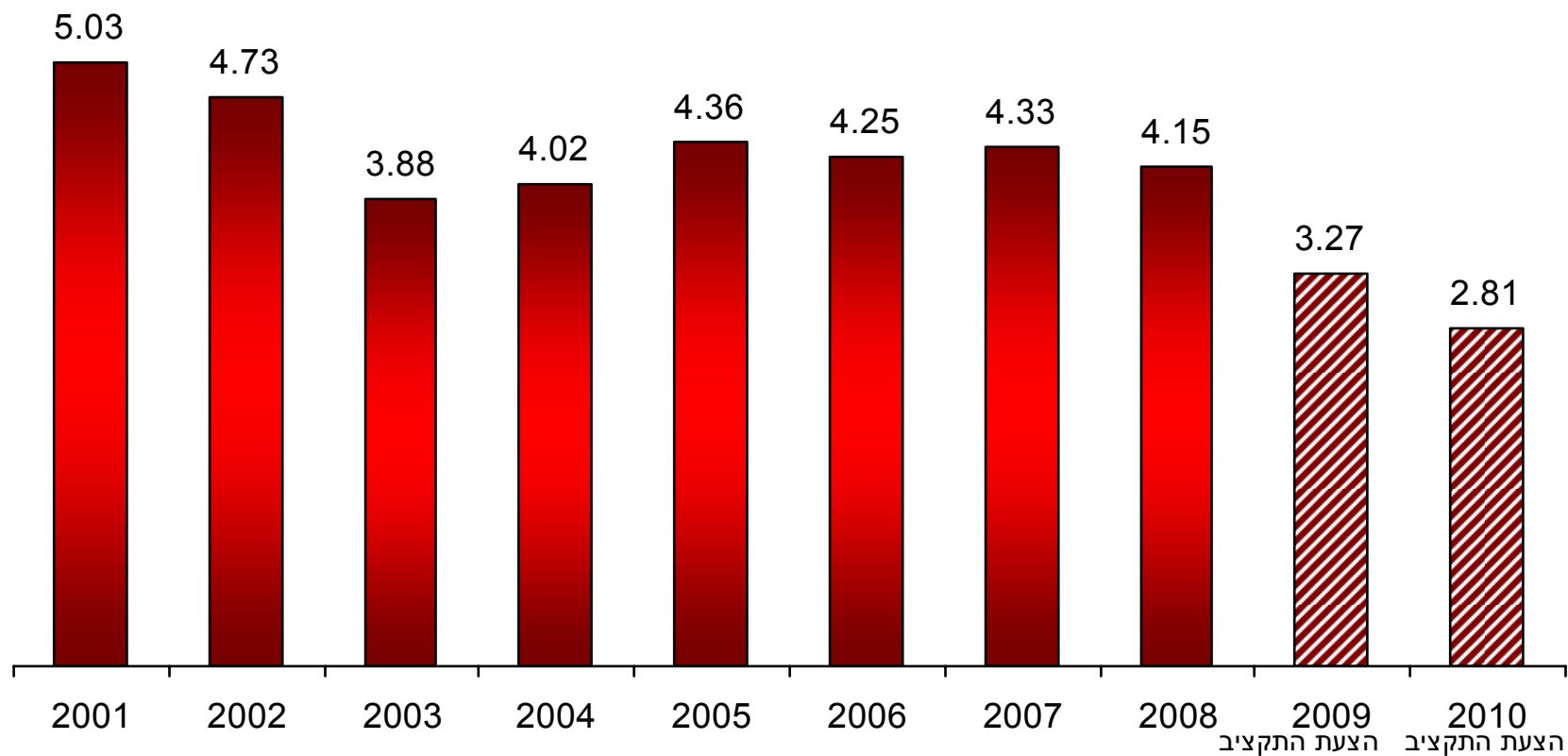
ב-2010 הוא אמור לרדת ל-2.81 מיליארד ש"ח.

המשמעות: פגיעה בשירותים לאזרח שעליהם מופקדות הרשויות המקומיות. הפגיעה תורגש במיוחד ברשויות שמשאביהן העצמיים נמוכים.

התקציב הממשלתי לרשויות המקומיות בישראל,

2010 – 2001

במיליארדי ש"ח, במחירי 2008

הסיוע הממשלתי לפיתוח ברשויות המקומיות – הולך ונעלם

בכל הנוגע לתקציב הממשלתי לרשויות המקומיות, הפגיעה הגדולה מכל
נרשמה בתקציבי הפיתוח:

ב-2001, המדינה העבירה לרשויות המקומיות סכום של 545 מיליון ש"ח
לצורכי פיתוח;

ב-2008 ירד הסכום לכ-16 מיליון ש"ח;

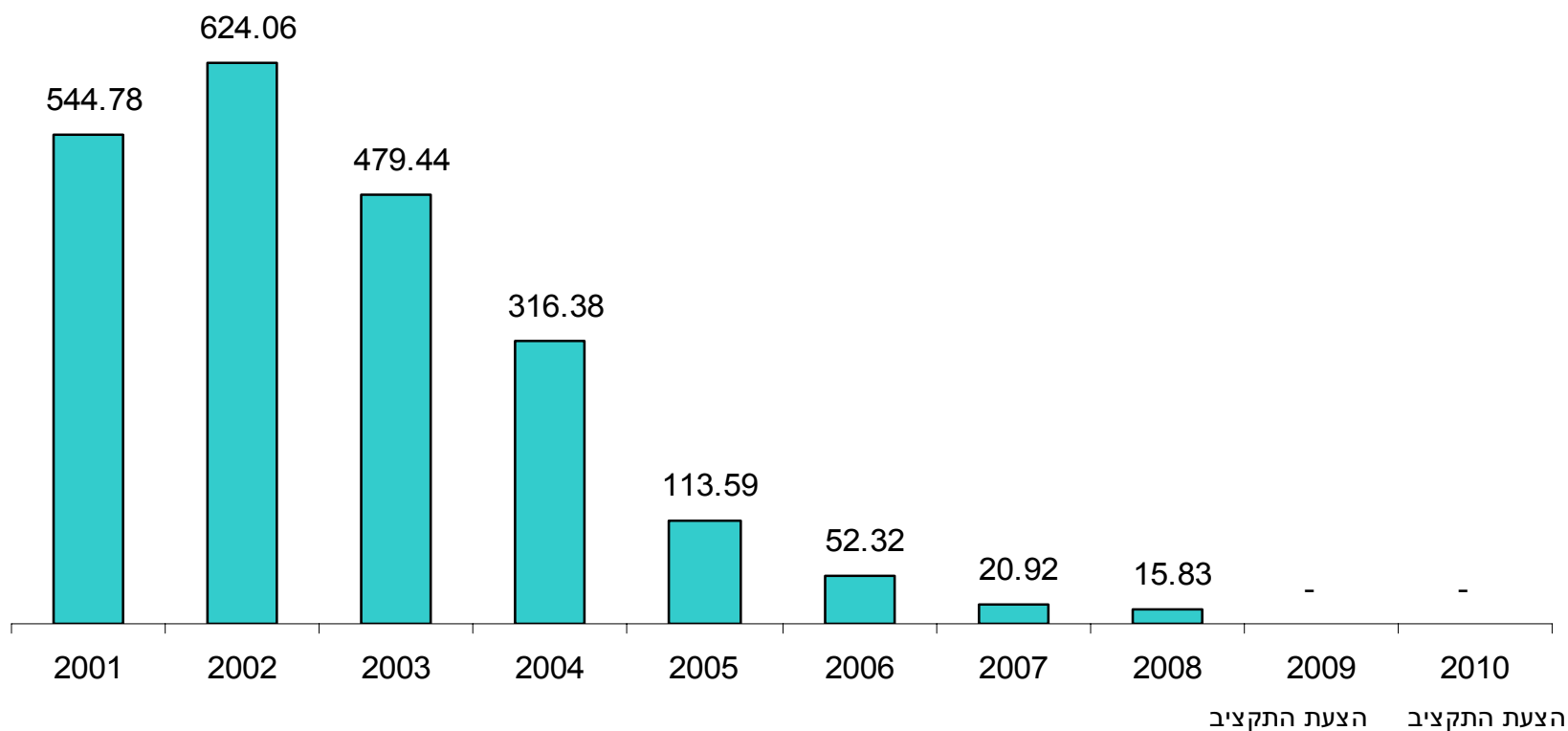
בשנים 2009-2010 לא יהיה עוד סיוע ממשלתי לפיתוח ברשויות המקומיות.

המשמעות: רשויות מקומיות, חלשות כחזקות, נדרשות להתמודד בעצמן עם
צרכי הפיתוח שלהן.

תקציב הפיתוח של הרשויות המקומיות בישראל,

2010 – 2001

במיליוני ש"ח, במחירי 2008

יוצאת דופן לטובה: ההשקעה הממשלתית בתשתיות

התחום היחיד, כמעט, שבו נרשם גידול בהשקעות הממשלה הוא תחום התשתיות, ובעיקר תשתיות התחבורה.

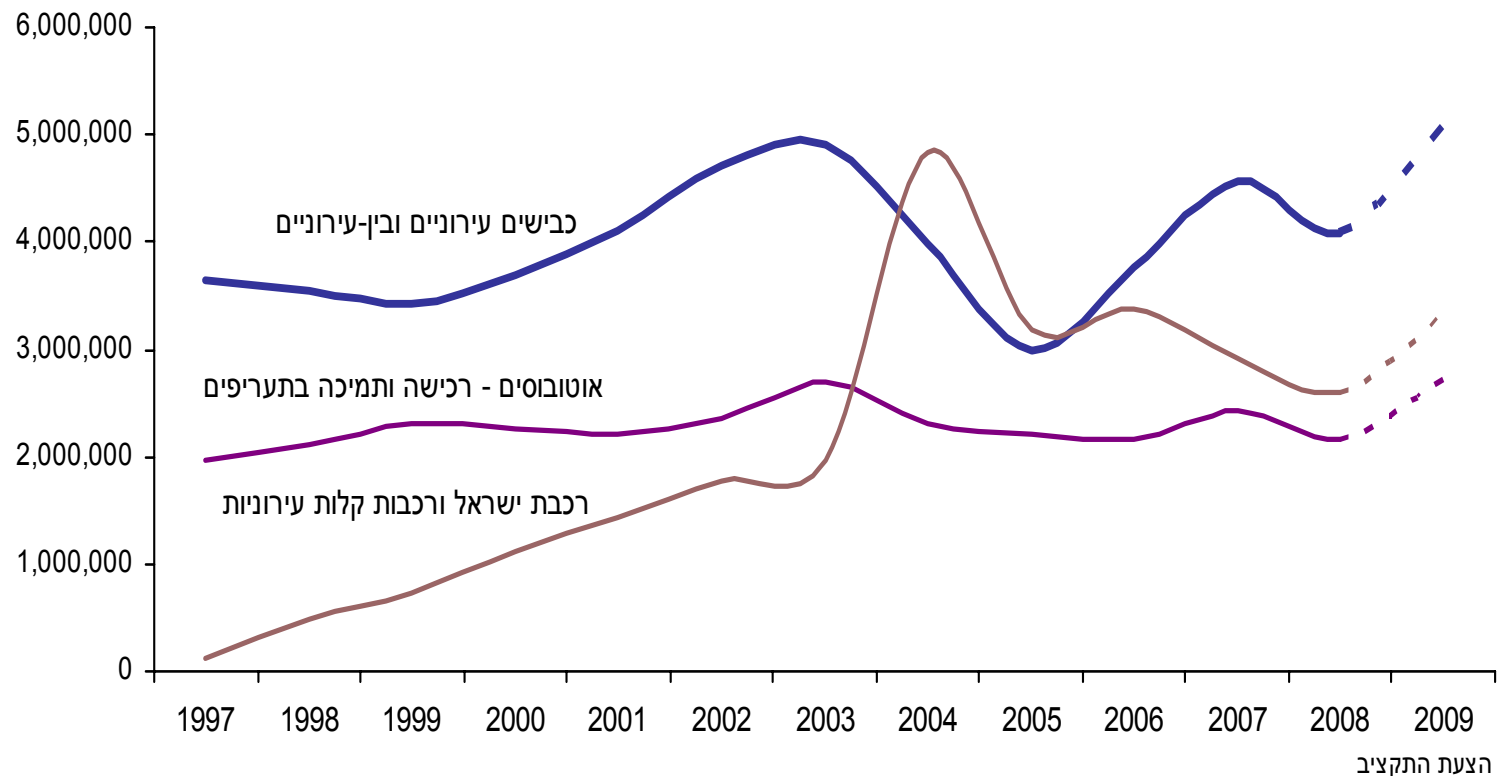
גידול משמעותי במיוחד נרשם בהשקעה בפיתוח הרכבות. אך ב-2007 וב-2008 נרשמה ירידת-מה בהשקעה זאת.

הצעת התקציב לשנת 2009 כוללת הגדלה של ההשקעה הממשלתית בתשתיות תחבורה.*

* בגלל הקושי לאמוד את מדד תשומות בסלילה לשנת 2010 לא ערכנו חישוב של ההשקעה הממשלתית בתשתיות לשנה זו.

השקעה בתחבורה לפי סוג, 2001 - 2009

במיליוני שקלים, במחירי 2008, לפי מדד תשומות סלילה

יחסי העבודה

הצעת חוק ההסדרים כוללת, בין השאר, סעיפים הנוגעים ליחסי העבודה
במשק.

סעיפים אלה הם תוצר של הבנות שהושגו במסגרת "פורום השולחן העגול",
שבו שותפים ההסתדרות, נציגי המעסיקים ומשרד האוצר.

חלק מן הסעיפים מיטיב עם העובדים והעובדות, חלק אחר מרע עמם/ן.

שינויים לטובת העובדים: חיזוק זכות ההתארגנות – ללא הרחבתה

חוק ההסדרים מציע לחזק את זכות ההתארגנות של העובדים כלהלן:
מעביד לא יורשה לאסור על נציג ארגון עובדים להיכנס למקום העבודה;
מעביד לא יורשה לפגוע בזכויות של עובדים בשל פעילות הקשורה
להתארגנות עובדים. מי שיעשה כן יסתכן בפיצויים של עד 50 אלף ₪.
מעביד יחויב לנהל משא ומתן עם ארגון עובדים יציג בעניין קבלה לעבודה,
תנאי עבודה ויחסי עבודה, ללא חיוב להגיע להסכמות או לחתום על הסכם
קיבוצי.
יש לציין כי אין מדובר כאן בהענקת זכויות חדשות לעובדים. המדובר רק
במתן "שינויים" לזכות קיימת – זכות ההתארגנות.

שינויים לטובת העובדים: חיזוק זכות ההתארגנות – ללא הרחבתה

בפני "פורום השולחן העגול" הונחה גם עוד הצעה, שהיתה מאפשרת שיפור משמעותי יותר בהתארגנות עובדים: שינוי הגדרת "יחידת המיקוח" – יחידת משא ומתן עמה ניתן לכרות הסכם קיבוצי.

ההצעה נועדה לאפשר התארגנות של עובדי קבלן (המועסקים ביחידות קטנות ולעולם אינם נפגשים תחת קורת גג אחת) כמו גם של עובדי סניפים של רשתות או חברות בת וכיו"ב.

למרבה הצער, הצעה זו לא נכללה בעסקת החבילה.

שינויים לטובת העובדים: הענשת מעסיקים המלינים שכר

הצעת חוק ההסדרים מציעה – לראשונה – הטלת סנקציות משמעותיות על מעבידים המלינים שכר עובדיהם.

מדובר בתופעה נפוצה במשק הישראלי, למרות שהיא אסורה: בתי הדין לעבודה סלחניים מאד כלפי מעסיקים ופוסקים לעובדים פיצויי הלנת שכר לעיתים רחוקות ביותר.

התיקון מציע מנגנון אזרחי ופלילי: התראה מנהלית, קנס כספי מינימאלי בגובה 35,000 ₪ לחברה ומחצית הסכום ליחיד המעסיק עובדים, הגדלת הקנס בעת הפרה מתמשכת של התיקון לחוק. בנסיבות בוטות במיוחד של הלנת שכר חמורה ונשנית נקבעה גם סנקציה פלילית - קנס כספי או מאסר של חצי שנה.

שינויים לטובת העובדים: פיקוח על קבלני שירות

הצעת חוק ההסדרים קוראת להגביר את הפיקוח על קבלני כח אדם על ידי החלת חובות הרישוי הקבועות בחוק העסקת עובדים באמצעות קבלני כח אדם גם על קבלנים המכונים "קבלני שירות" בתחומי הניקיון, השמירה והאבטחה.

מדובר בתיקון פירצה בחוק מ-1999 שחל רק על מי שמוגדרים כ"קבלני כח אדם". הפירצה איפשרה לחברות קבלן להתחמק מתחולתו ומפיקוח ממשלתי תחת השם "קבלן שירותים". נציין כי בתחום הניקיון והשמירה פועלים קבלני שירות רבים, המשלמים שכר נמוך ומפרים באורח קבע זכויות עובדים.

עם זאת ראוי לציין כי דרך המלך לתיקון המצב היא החלת כל סעיפי החוק על קבלני שירות - ולא רק הסעיפים העוסקים ברישוי. הצעות חוק ברוח זו נדחו עד כה.

שינויים לטובת העובדים: היעדרות בשל מחלה

חוק ההסדרים מציע להגביל את יכולת המעביד לפטר עובד/ת בתקופת הזכאות לדמי מחלה.

חוק ההסדרים מציע עוד:

לאפשר לעובדים בעלי ותק של שנה ומעלה להשתמש בימי מחלה ו/או חופשה לצורך טיפול בבני משפחה חולים;

הצעות אלה מגדילות את הביטחון התעסוקתי של העובדים ובמיוחד של העובדות, שהן אלה אשר בדרך כלל נעדרות מהעבודה לצורך טיפול בבני משפחה.

ייקור עלות העסקת עובדים זרים כתמריץ להעסקת עובדים ישראליים

הצעת חוק ההסדרים לשנים 2009-2010 ממשיכה את המדיניות הבעייתית של ישראל כלפי עובדים זרים, בין אם מהגרי עבודה ובין אן פלסטינים תושבי השטחים.

חוק ההסדרים מצרף את משרד הפנים אל הגורמים המוסמכים לגרש עובדים פלסטינים ללא היתר ומייקר את העסקת העובדים הזרים בכל התחומים מלבד חקלאות וסיעוד, וזאת על ידי הגדלת האגרות שמשלמים מעסיקים למדינה.

הגדלת עלות ההעסקה של מהגרי עבודה נועדה לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים ישראליים, אך בכדי שהדבר יקרה יש ללוות זאת בצמצום מספר ההיתרים להעסקת עובדים זרים. כמו כן עולה השאלה האם העלות הנוספת המוטלת על המעסיקים משתווה להוצאה הנוספת הכרוכה מבחינתם בהעסקת ישראליים.

שינויים לרעת העובדים: הפעלת "תכנית ויסקונסין" בפריסה ארצית על בסיס של קבע

התכנית פעלה עד כה במתכונת ניסוי במספר אזורים בארץ. התכנית זכתה לביקורות רבות בעיקר בשל העובדה שהתוצאה החיובית הוודאית היחידה היא צמצום שיעור מקבלי גמלת הבטחת הכנסה. חלק ממשתתפי התכנית אמנם השתלבו בשוק העבודה אולם בדרך כלל בעבודות לא מקצועיות בשכר נמוך – דבר שלא הביא לשיפור במצבם הכלכלי.

התכנית מושתת על כפיית עבודה על המשתתפים וכרוכה פעמים רבות בפגיעה בזכויותיהם.

יש חשש שהרחבת התכנית מסמנת שלב נוסף בכוונה להפריט את שירות התעסוקה.

שינויים לרעת העובדים: הסיוע למפעלים במצוקה – על חשבון זכויות סוציאליות של העובדים

חוק ההסדרים מציע לסייע למפעלים שנקלעו למצוקה בגלל המשבר הפיננסי-כלכלי העולמי, על ידי הקמת קרן סיוע שתמומן במשותף על ידי עובדים ומעסיקים. המעסיקים במגזר הציבורי אמורים להעביר את הסכום שנחסך להם כתוצאה מהפחתת תשלום דמי הבראה לעובדים ואילו המעסיקים במגזר הפרטי אמורים להעביר סכום השווה למחצית יום חופשה של כל עובד. העובדים, מצדם, יוותרו על שווי מחצית יום חופשה.

למעשה, הקרן תמומן באמצעות חסכון על חשבון זכויות העובדים – מחצית דמי הבראה במגזר הציבורי ומחצית יום חופש במגזר הפרטי (בשנים 2009-2010).

צעדים חלופיים

כאשר הצעת התקציב והצעת חוק ההסדרים אושרו בממשלה, הן מובאות
לאישור הכנסת כמוצר מוגמר שאין לו חלופות.

בפועל קיימות חלופות, שחלקן אף הועלה בפומבי, ומן הראוי הוא שהכנסת
תשוב ותעלה אותן, שכן יש בהן כדי לייצר תקציב טוב יותר, ההולם את
צרכיה של החברה הישראלית ומתיישב טוב יותר עם הערכים של שוויון וצדק
חברתי.

חלופות

1. הפחתת הגידול בתקציב הביטחון;
2. עצירת הפחתות המסים: ראינו, כי עד 2010 יפסיד אוצר המדינה סכום מצטבר של כ-39 מיליארד ₪ בגין הפחתת המסים, שהנהנים העיקריים ממנה הם התאגידים ובעלי שכר גבוה. האוצר צפוי להפסיד עוד הכנסות, אם תאושר הצעת הפחתת המסים ב-2011-2016;
3. העברת כספי החיסכון הפנסיוני לניהול ציבורי והשקעתם בפיתוח כלכלי בישראל, בייחוד בפריפריה;
4. השקעה בקידום התהליך המדיני – תהליך שיתרום להרחבת הפעילות הכלכלית הרבה יותר ממרבית הצעדים שבהם נוקטות כיום ממשלות ישראל.

אודות הנתונים

הנתונים התקציביים המוצגים כאן עבור השנים שעד 2008, הם נתוני ביצוע של תקציבי המשרדים, שנלקחו מן הדוחות השנתיים של החשב הכללי במשרד האוצר.

הנתונים עבור 2009 ו-2010 לקוחים מהצעת התקציב לשנים אלה.

כל הנתונים במצגת זו מהוונים למחירי 2008 על בסיס מדד המחירים לצרכן אלא אם כן צויין אחרת.

הנתונים לגבי שנת 2009 מבוססים על תחזית אינפלציה של 1.7% ולשנת 2010 על תחזית של 1.5%.

כל הנתונים הם של תקציבי נטו (ללא הוצאה מותנית בהכנסה), אלא אם כן צויין אחרת.

הערות

1. שחיקה בהוצאה הממשלתית לנפש: תחזית הגידול באוכלוסייה לשנים 2009 ו-2010 נבנתה על פי מודל החלופה הבינונית של הלמ"ס.
2. שחיקה בהוצאה החברתית לנפש: ההוצאה החברתית מורכבת מן המשרדים הבאים: חינוך (כולל פיתוח), מדע, ספורט ותרבות, בריאות (כולל פיתוח), השכלה גבוהה, גמלאות המוסד לביטוח לאומי (שבמימון האוצר) ורווחה (הנתונים לשנים 2001-2004 הם של משרד הרווחה אולם ללא הסעיפים של רזרבה ותחום פעולה). בכדי לחשב את הגידול באוכלוסייה בשנים 2009 ו-2010 התבססנו על תחזיות החלופה הבינונית של הלמ"ס.
3. שחיקה בתקציב שעות התקן לתלמיד: התקציב כולל את שעות התקן לחינוך היסודי, חטיבות ביניים, חינוך על-יסודי, חינוך התיישבותי על-יסודי, חינוך עצמאי ומעיין החינוך התורני. אוכלוסיית התלמידים כוללת את קבוצת הגיל 6-17. מספר התלמידים לשנת 2009 חושב על פי תחזיות האוכלוסייה של הלמ"ס.
4. תקציב ההשכלה הגבוהה בחישוב לסטודנט: אוניברסיטאות - תל-אביב, חיפה, ירושלים, הטכניון, בר-אילן, באר שבע ומכון ויצמן. לא נכללו סטודנטים הלומדים באוניברסיטה הפתוחה. מכללות אקדמיות ציבוריות – מוסדות אקדמיים אשר מתוקצבים על ידי הוועדה לתיכנון ולתקצוב שבמועצה להשכלה גבוהה. את הרשימה המלאה ניתן למצוא באתר המועצה להשכלה גבוהה www.che.org.il. לצורך חישוב מספר הסטודנטים במכללות האקדמיות לשנת 2006/07 הונח כי מספרם יגדל ריאלית ב-8% וכך גם בשנת הלימודים 2007/08. מספר הסטודנטים כולל את הלומדים לתואר ראשון ושני (מכללות אקדמיות) ואת הלומדים לכל התארים (כולל תעודה) באוניברסיטאות.
5. שחיקה בתקציב הבריאות: תקציב משרד הבריאות לא כולל את תקציב חוק ביטוח בריאות ממלכתי ותקציב הפיתוח. תחזית מספר הנפשות המתוקננות לשנת 2009 נמסר על ידי אגף כלכלה וביטוח בריאות שבמשרד הבריאות.
6. עלות סל הבריאות: עלות סל הבריאות בהצמדה מלאה-העלות חושבה על פי שלושה מדדים: שינוי דמוגרפי, שינוי טכנולוגי ושינוי במדד יוקר הבריאות; נפשות מתוקננות-ממוצע הנפשות המתוקננות התקבל ממשרד הבריאות ולוקח בחשבון את השינוי בנוסחת הקפיטציה משנת 2005. התקנון רגיש לשינויים בגודל האוכלוסייה. בסל הבריאות קיימים גם שינויים אחרים מלבד אלו שנסקרו כאן. אולם, במצגת זו, שינויים אלו לא נלקחו בחשבון.

מקורות

1. תזכורת: עשור רב-מהפכים: מרכז אדוה, תמונת מצב חברתית, שנים שונות; מרכז אדוה, מצגת, תקציב המדינה, שנים שונות.
2. תזכורת: הצמיחה היטיבה במיוחד עם חלק מהישראלים: מרכז אדוה, עובדים ומעסיקים ועוגת ההכנסה הלאומית, שנים שונות; מרכז אדוה, מצגת, תקציב המדינה, שנים שונות.
3. הפחתת מסים כאידיאולוגיה: מרכז אדוה, יש צמיחה, הכנסות המדינה גדלות-אבל הוצאה הממשלתית קטנה, מצגת בכנסת, 13.11.2007; מרכז אדוה, "הפחתות המסים מגדילות את הפערים החברתיים", הודעה לעיתונות, 19.4.2009.
4. הפחתות והעלאות מסים: מרכז אדוה, יש צמיחה, הכנסות המדינה גדלות-אבל הוצאה הממשלתית קטנה, מצגת בכנסת, 13.11.2007.
5. הפחתת מסים נוספת, 2011-2016: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-רשות המסים, לוחות עזר לחישוב מס הכנסה שנתי של רשות המסים, שנים שונות, אתר האינטרנט של האוצר; מרכז אדוה, "מהפך במיסוי-הנטל עובר מבעלי שכר גבוה לבעלי שכר בינוני נמוך", הודעה לעיתונות, 28.6.2009.
6. תוספת מצטברת להכנסה השנתית של שכיר בעקבות הפחתת מס הכנסה, בניכוי נקודות זיכוי לגבר: שם, שם.
7. גם את מס החברות יורידו: משרד האוצר, תקציב המדינה, הצעה לשנות התקציב 2009-2010, עיקרי התקציב, יוני 2009.
8. מהפך במדיניות המיסוי: משרד האוצר, מינהל הכנסות המדינה, דוח שנתי 2007, מס' 56, 2008; משרד האוצר, תקציב המדינה, הצעה לשנות התקציב 2009-2010, עיקרי התקציב, יוני 2009.
9. מהפך היסטורי: שם, שם.
10. המיסוי בישראל-מן הפחות שוויוניים במערב: שם, שם.
11. למרות המשבר הכלכלי, תקציב הביטחון גדל: משרד האוצר, תקציב המדינה, הצעה לשנות התקציב 2009-2010, עיקרי התקציב, יוני 2009; מרכז אדוה, יש צמיחה, הכנסות המדינה גדלות-אבל הוצאה הממשלתית קטנה, מצגת בכנסת, 13.11.2007.
12. תקציב הביטחון והיעדרו של הסדר מדיני עם הפלסטינים: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, תקציב המדינה, עיקרי התקציב, שנים שונות.
13. תוספות לתקציב הביטחון שיוחסו במפורש לעימות הישראלי-פלסטיני ולמלחמת לבנון השנייה: שם, שם.
14. שחיקה בהוצאה הממשלתית לנפש: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, דין וחשבון כספי, שנים שונות; משרד האוצר, תקציב המדינה, עיקרי התקציב, שנים שונות; הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, תחזיות אוכלוסיית ישראל עד שנת 2025, דצמבר 2004.
15. הוצאה החברתית לנפש: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, דין וחשבון כספי, שנים שונות; משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010 משרד החינוך, יוני 2009; משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010; משרד הבריאות, יוני 2009; משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010, השכלה גבוהה, יוני 2009; משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010, משרד האוצר, הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010; משרד המדע, התרבות והספורט לשנת 2007, ינואר 2007; הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, תחזיות אוכלוסיית ישראל עד שנת 2025, דצמבר 2004.

מקורות

16. שחיקה בתקציב שעות התקן לתלמיד: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב משרד החינוך לשנים 2009-2010*, יוני 2009; הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל*, שנים שונות.
17. ההוצאה החברתית לנפש: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010 משרד החינוך*, יוני 2009; משרד האוצר, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010 משרד הבריאות*, יוני 2009; משרד האוצר, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010 משרד האוצר*, *הצעת תקציב ודברי הסבר לשנים 2009-2010 משרד המדע*, *התרבות והספורט לשנת 2007*, ינואר 2007; הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל*, שנים שונות; הלמ"ס, *תחזיות אוכלוסיית ישראל עד שנת 2025*, דצמבר 2004.
18. שחיקה בתקציב שעות התקן לתלמיד: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב משרד החינוך לשנים 2009-2010*, יוני 2009; הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל*, שנים שונות.
19. שחיקה בתקציב הפיתוח של החינוך: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב לשנים 2009-2010 משרד החינוך*, יוני 2009.
20. חוק ההסדרים מבטל שיפורים בחינוך: *הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010 ("חוק ההסדרים"))*, 16.6.2009.
21. שחיקה בתקציב ההשכלה הגבוהה לסטודנט: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב לשנות הכספים 2009-2010 השכלה גבוהה*, יוני 2009; הלמ"ס, *שנתון סטטיסטי לישראל*, שנים שונות; המועצה להשכלה גבוהה, *הוועדה לתכנון ולתקצוב, דין וחשבון שנתי*, שנים שונות.
22. שחיקה בתקציב הבריאות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב לשנות הכספים 2009-2010 משרד הבריאות*, יוני 2009; נתונים שהתקבלו מאגף כלכלה וביטוח בריאות, משרד הבריאות, יוני 2009.
23. שחיקה בתקציב הפיתוח של משרד הבריאות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, *דין וחשבון כספי*, שנים שונות; משרד האוצר, *הצעת תקציב לשנות הכספים 2009-2010 משרד הבריאות*, יוני 2009.
24. עלות סל הבריאות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך המכון הלאומי לחקר שירותי בריאות ומדיניות הבריאות, *עשור לחוק ביטוח בריאות ממלכתי 1995 - 2004*, עורכים: גבי בן-נון וגור עופר; נתונים שהתקבלו מאגף כלכלה וביטוח בריאות, משרד הבריאות, יוני 2009.

מקורות

25. שחיקה בתשלומי המוסד לביטוח לאומי: עיבוד של מרכז אדוה מתוך המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתית, שנים שונות.
26. חלקו של האוצר בתשלומי המוסד לביטוח לאומי: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר, תקציב המדינה, הצעה לשנות התקציב 2010-2009, עיקרי התקציב, יוני 2009.
27. הגדלת קצבת הזקנה: הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010) ("חוק ההסדרים"), 16.6.2009. הגדלת קצבת הילדים: שם.
28. שיפור בקצבת הילדים? אליה וקוץ בה: שם.
29. גם ההשקעות הכלכליות של הממשלה נשחקו: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, "החשבונות הלאומיים לישראל לשנת 2008", הודעה לעיתונות, 10.3.2009, אתר האינטרנט של הלשכה.
30. השקעה מקומית גולמית בנכסים קבועים של המגזר הממשלתי: שם.
31. ירידה רצופה בתקציב הממשלה לרשויות המקומיות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, דין וחשבון כספי, שנים שונות; משרד האוצר, תקציב המדינה, הצעה לשנות התקציב 2010-2009, עיקרי התקציב, יוני 2009.
32. הסיוע הממשלתי לפיתוח ברשויות המקומיות - הולך ונעלם: שם.
33. השקעה הממשלתית בתשתיות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך משרד האוצר-החשב הכללי, דין וחשבון כספי, שנים שונות; משרד האוצר, הצעת תקציב לשנות הכספים 2010-2009 משרד התחבורה, יוני 2009; משרד האוצר, הצעת תקציב לשנות הכספים 2010-2009 משרד האוצר, יוני 2009; משרד האוצר, הצעת תקציב לשנות הכספים 2010-2009 תקציב תמיכות שונות, יוני 2009.
34. השקעה בתחבורה לפי סוג: שם, שם.
35. שינויים לטובת עובדים: חיזוק זכות ההתארגנות-ללא הרחבה: הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010) ("חוק ההסדרים"), 16.6.2009.
36. הענשת מעסיקים המלינים שכר: שם.
37. פיקוח על קבלני שירות: שם.
38. היעדרות בשל מחלה: שם.
39. שינויים לרעת העובדים: שם.
- 40.